EL POU de la gallina
Revista manresana d'informació i opinió

Cultura | Jordi Estrada | Actualitzat el 30/12/2015 a les 09:00

Llegir Pedrolo, avui

CULTURA-REPORTATGE. Si avui encara es parla de Pedrolo Ã©s malgrat la manca d'interÃ¨s comercial de la indÃºstria editorial i l'absÃ¨ncia d'un reconeixement universitari i acadÃ¨mic. L'autor contemporani catalÃ mÃ©s prolÃ-fic i polifacÃ¨tic, nomÃ©s comparable per l'extensiÃ³ de la seva obra i la variaciÃ³ formal i temÃ tica a Ramon Llull, continua sent el gran absent en el nostre aparador cultural.
Â
El crític Sam Abrams reconeix que "la crítica i l'acadèmia han comès una gravíssima injustícia amb Pedrolo, perquè l'han relegat a una posició secundària" i assenyala que el volum de la seva obra -- amb més de 120 títols i unes 20.000 pàgines-- mai no pot ser un criteri estètic o de judici de valors. Coincideix amb Joan Badia, professor de literatura durant més de quaranta anys, a considerar que el que cal fer és repassar la gegantina producció de l'autor per trobar el nucli central d'aquelles obres que són de primera magnitud i traçar-ne els fils que les enllacen. "Sortosament", diu Abrams, "comptem amb la Fundació Pedrolo, un excel·lent instrument que pot dedicar-se a promoure la seva obra, rescatant-la de l'oblit immerescut i separant les obres menors de les obres mestres".

Al capdavant de la Fundació i l'Arxiu Pedrolo hi ha Adelais de Pedrolo, que malda perquè el llegat de l'escriptor pugui ser finalment inventariat, classificat i posat a disposició dels estudiosos. Adelais comenta que "entre els papers inèdits del pare hi ha un llibre sobre un dia de la meva vida quan encara no tenia l'any; me'l va regalar quan vaig fer 15 anys i de moment me'l reservo per a mi".

Adelais de Pedrolo Foto: Ara.cat

Construir una literatura

L'autor del llibre més venut de la literatura catalana (?El mecanoscrit del segon origen') i probablement l'escriptor més censurat per la dictadura és, en paraules d'Adelais, "un monstre de les lletres" i un "veritable home-orquestra", rebla Abrams, que afegeix: "Era un autor inquiet i canviant, un autor proteic, camaleònic, amb una ambició literària encaminada a assolir la totalitat". L'escriptor i estudiós de Pedrolo, Jordi Coca, opina que "Pedrolo no volia escriure unes obres, sinó construir tota una literatura. Volia aportar a la nostra literatura allò que li mancava". Aquest va ser, per al novel·lista Llorenç Capdevila, "el seu compromís -militant-- amb la normalització de la literatura catalana, a la qual va incorporar tota mena de temes i novel·listes estrangers". Efectivament, a més de contista, novel·lista, dramaturg, poeta, memorialista i articulista, Pedrolo va traduir al català Henry Miller, Jean-Paul Sartre, Harold Pinter, Lawrence Durell, William Faulkner, Malcom Lowry, entre molts d'altres, i va dirigir la col·lecció ?La cua de palla', porta d'entrada dels autors més importants de novel·la policíaca.

Segons Adelais, "totes les seves obres, siguin del gènere que siguin, són cròniques realistes d'una època i reivindicacions de les llibertats personals i col·lectives". En altres paraules, Coca ve a dir el mateix: "Intenta retratar al màxim possible el moment que li va tocar de viure, amb les contradiccions del seu temps i els neguits de la gent, de tot allò que no la deixa ser lliure". Pedrolo, que se sentia un home lliure, traslladava en els seus personatges la seva recerca permanent i sense límits de la llibertat. Aquests personatges que, angoixats davant la mort i la falta de llibertat, "no són una abstracció, sinó homes i dones que, després de patir una guerra i una llarga postguerra, lluiten contra les fronteres exteriors i interiors". I posa com a exemples d'aquestes últimes la moralitat convencional, la rutina i la manca de coneixements. D'aquí que Pedrolo, segons el mateix Coca, "lluités escrivint per eixamplar al màxim la seva idea de la llibertat". Que hi lluités literàriament, defugint modes i clixés, renovant tècniques i obrint finestres a temes tabú, com el

de l'homosexualitat, tractat ja en una novel·la de 1959, ?Un amor fora ciutat', i també personalment, ja que sempre va viure enfrontat al sistema que li impedia expressar-se en la seva llengua i en llibertat. Per això va utilitzar la literatura com a arma de combat. Sobretot a través dels articles, sempre àcids, reivindicatius i punyents. Per a Adelais, "el que escriu procedeix del seu disgust i la seva ira com a súbdit colonitzat d'un imperi, que nega la justícia social i totes les llibertats, i no pas necessàriament d'una necessitats artística". En l'obra de Pedrolo, l'home precedeix l'artista. Un home que "s'interroga sobre tot: la solidaritat humana, el conformisme, l'afany de revolta, la incomunicació, la mort..". i que ho fa des d'un posicionament personal molt clar i definit: "El meu pare era radicalment ateu, radicalment antimilitarista, radicalment anticapitalista, radicalment antiautonomista i mai no va tolerar el pensament submís".

Anna Crespo

Per què avui no es llegeix Pedrolo?

Vint-i-cinc anys després de la seva mort, bona part de les seves obres són introbables i poc llegides, tot i l'èxit de llibres com El mecanoscrit del segon origen, recentment traslladat a la pantalla per Carles Porta i Bigas Luna, amb el títol de ?Segon origen'. Coca ho atribueix a diversos factors. En primer lloc, al fet que "llegir Pedrolo no és fàcil ni còmode, a causa d'alguns plantejaments tècnics complicats i de personatges i situacions complexos". També hi ha contribuït "la falta d'una crítica acadèmica suficient i una aposta decidida per part de les institucions del país". En aquest sentit, Coca es mostra altament crític: "Devem ser el país europeu on, tot i les pretensions de convertir-nos en un estat, la població té un desconeixement més gran de la seva història i la seva literatura". I es dol que, a banda d'ignorar Pedrolo, "la gent tampoc no llegeix Tísner, la Capmany, els contes de Sarsanedas, Perucho, Blai Bonet..".

Al costat d'un Pedrolo de lectura més costosa hi ha un altre Pedrolo, més planer i igualment interessant. Jordi Coca recomana ?Cops de béc a Pasadena', escrita amb molt sentit de l'humor, i Joan Badia aconsella al lector novell començar per obres policíaques del tipus ?L'inspector fa tard' i ?Balanç fins a la matinada'. Als joves lectors, Capdevila els recomanaria, a banda d'?El mecanoscrit del segon origen?, els relats de ciència-ficció ?Trajecte final', i als lectors més madurs, ?Cendra per Martina'. Tots ells coincideixen a considerar les novel·les del cicle ?El temps obert' com l'obra més innovadora i irrepetible, adjectius que també escauen a l'home i a l'escriptor, ja que, segons afirma Badia, "Pedrolo serà sempre un referent per a molts de nosaltres, no solament pel seu testimoniatge com a persona al servei del país i la literatura, sinó també per l'obertura de fronteres mentals i models literaris".

Entre un munt de quartilles que l'escriptor va deixar inèdites, hi ha un text on explica com li agradaria ser recordat. D'aquest text, que Adelais anomena testament vital, reproduïm un paràgraf que ens dóna la mesura exacta de l'home íntegre i compromès que fou Manuel de Pedrolo: "En la nostra condició de catalans, de poble tan repetidament maltractat pels atzars de la història, tots sabem que només hi ha una manera d'ésser lliure i d'ésser just: ser conscients de nosaltres mateixos i no permetre que mai se'ns arrabassi aquesta consciència, perquè l'home que es renega ja no és ningú per a decidir i les seves obres ja no li pertanyen: ha perdut tot sentit de la responsabilitat. Per això sóc i vull seguir essent un escriptor català, i en aquest concepte poso tot el meu orgull. Vull ésser responsable i que la meva obra, constructiva o destructora, respongui per mi". Com diu Adelais, "tota una declaració de principis".

Foto: papasseit.cat